

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS pārbaudes lietā Nr. 2022-01-27L Rīgā

26.03.2022.

Nr. 6-6/9

[Personai A]
[e-pasta adrese]

Valsts darba inspekcija
vdi@vdi.gov.lv

Par labas pārvaldības principu

Tiesībsargs ir izskatījis pārbaudes lietu Nr. 2022-01-27L, kas ierosināta, pamatojoties uz [personas A] (turpmāk – iesniedzēja) 2021. gada 6. decembra iesniegumu, kas Tiesībsarga birojā reģistrēts 2021. gada 7. decembrī ar Nr. 1828, par iespējamu labas pārvaldības principa pārkāpumu Valsts darba inspekcijas (turpmāk – VDI) rīcībā.

Šajā iesniegumā lūgts izvērtēt, vai labas pārvaldības principam atbilst šīs divas VDI atbildes uz iesniedzējas iesniegumiem:

- 18.05.2020. VDI direktora vietnieces Andras Auziņas atbilde (turpmāk – 18.05.2020. VDI atbilde) uz iesniedzējas 16.04.2020. iesniegumu VDI Ētikas komisijai ar sūdzībām par VDI ierēdņu izturēšanos 05.12.2019. pārbaudes laikā AS [Z] (turpmāk – 16.04.2020. iesniegums); un
- 26.11.2021. VDI direktora Renāra Lūša atbilde (turpmāk – 26.11.2021. VDI direktora atbilde) uz iesniedzējas 26.10.2021. iesniegumu, kurā lūgts izvērtēt VDI Ētikas komisijas locekļu rīcības atbilstību VDI 17.10.2005. iekšējam normatīvajam aktam „Valsts darba inspekcijas Ētikas kodekss” (turpmāk – VDI Ētikas kodekss) (turpmāk – 26.10.2021. iesniegums).

Izvērtējot pārbaudes lietas tiesiskos un faktiskos apstākļus, tiesībsargs sniedz šo atzinumu, norādot turpmāko.

I. Faktiskie apstākļi

2017. gadā pēc 20 ārzemēs, galvenokārt, Lielbritānijā pavadītiem gadiem iesniedzēja atgriezās Latvijā un 2018. gadā uzņēmās valdes locekles amatu AS [Z] valdē. Kopš iesniedzēja 2018. gadā sākusi strādāt AS [Z], Vidzemes reģionālā VDI šajā uzņēmumā ir veikusi trīs pārbaudes:

- 16.03.2018. pārbaudi saistībā ar darba aizsardzības dokumentu prasību ievērošanu;
- 12.07.2018. pārbaudi saistībā ar algu aprēķinu; un
- 05.12.2019. pārbaudi saistībā ar nelaiemes gadījumu darbā.

Visas trīs pārbaudes iesniedzēja vērtējusi negatīvi, līdz ar to sniegusi par tām sūdzības.

Lai risinātu jautājumus, kas attiecas uz iespējamiem VDI amatpersonu pārkāpumiem 05.12.2019. pārbaudes ietvaros, iesniedzēja 2020. gada 16. aprīlī vērsusies ar iesniegumu VDI Ētikas komisijā ar lūgumu izvērtēt iesniedzējas pieredzi VDI pārbaūžu laikā. Atbildi uz 16.04.2020. iesniegumu nesniedza VDI Ētikas komisija, bet gan VDI direktora vietniece Andra Auziņa.

Administratīvā pārkāpuma lietā, kuras ietvaros 05.12.2019. VDI veica pārbaudi AS [Z], 2020. gada 21. jūlijā VDI piesprieda AS [Z] administratīvo sodu 850 *euro* apmērā (turpmāk – 21.07.2020. VDI lēmums par administratīvā soda piemērošanu). AS [Z] šo lēmumu nepārsūdzēja, un sodu apmaksāja.

Minētā administratīvā soda esamība AS [Z] kļuvusi par šķērslī saņemt Covid-19 atbalstu apgrozāmajiem līdzekļiem. Par periodu no 2020. gada novembra līdz 2021. gada aprīlim AS [Z] šo atbalstu saņēma, taču pašlaik Valsts ieņēmumu dienests ir pieprasījis to atmaksāt.

Vēlāk, 2021. gada 26. oktobrī, iesniedzēja attālināti tikusies arī ar VDI direktoru Renāru Lūsi un VDI direktora vietnieci Andru Auziņu, lai pārrunātu to, kā VDI amatpersonas ir izturējušās pārbaūžu laikā, un ētikas jautājumus, lai panāktu, ka VDI inspektori turpmāk rīkojas un uzvedas profesionāli. Šīs tikšanās laikā iesniedzējai neradās pozitīvs priekšstats par VDI amatpersonu ierēdniecisko spēju būt paškritiskiem un spēju atvainoties par neētisku rīcību. Līdz ar to šajā pašā dienā iesniedzēja iesniedza 26.10.2021. iesniegumu, adresējot to VDI direktoram Renāram Lūsim. VDI direktors uz šo iesniegumu sniedza atbildi.

Iesniedzējas ieskatā, abi viņas iesniegumi nav izskatīti pēc būtības, tajos ietvertās atrunas ir paviršas, atkārtoti iepriekš saņemto un pārsvarā netiek balstītas uz loģiskiem spriedumiem un argumentiem.

II. Juridiskais pamatojums

[2.1.] Izskatāmajā pārbaudes lietā labas pārvaldības princips ir aplūkojams no vairākiem aspektiem:

- pirmkārt, labas pārvaldības princips izpaužas kā personas tiesības saņemt no iestādes atbildi pēc būtības (skat. [2.1.1.] sadaļu);
- otrkārt, labas pārvaldības princips uzliek iestādei pienākumu sniegt personām skaidras atbildes (skat. [2.1.2.] un [3.1] sadaļas); un
- treškārt, atbilstoši labas pārvaldības principam iestādes attieksmei ir jābūt cieņpilnai, tai ir pienākums pastāvīgi pārbaudīt un uzlabot sabiedrībai sniegto pakalpojumu kvalitāti, un jāspēj atzīt savas kļūdas un nepieciešamības gadījumā arī atvainoties (skat. [3.3.] sadaļu).

[2.1.1.] Saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 104. panta pirmo teikumu ikvienam ir tiesības likumā paredzētajā veidā vērsties valsts un pašvaldību iestādē ar iesniegumiem un saņemt atbildi pēc būtības. Šīs tiesības ir daļa no valsts labas pārvaldības. Tās tiek īstenotas uz personas iniciatīvas pamata, vērstoties pie valsts kāda tai interesējoša jautājuma noskaidrošanai. Valsts pienākums atbilstoši šai konstitucionālajai normai ir sniegt atbildi, kurā ir izvērtēti uzdotie jautājumi un tie motivēti atbildēti. Atbildes nesniegšana vispār vai atbildes nesniegšana pēc būtības kā faktiskā rīcība atbilstoši Administratīvā procesa likumam ir pārbaudāma administratīvajā tiesā (skat. *Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 10.02.2012. sprieduma lietā Nr. SKA-3/2012 6. punktu*).

Iestādei, saņemot personas iesniegumu, ir pienākums iepazīties ar tā saturu, noskaidrot personas gribu un sniegt atbildi pēc būtības. Saskaņā ar Iesniegumu likuma 5. panta pirmo daļu iesniegumu iestāde izskata, vadoties pēc tā satura. Tādējādi, atbildei pēc būtības ir jāietver tāda veida saturs, kas tieši un nepastarpināti atbild personai uz iesniegumā izvirzītajiem prasījumiem. Vienlaicīgi jāatzīmē, ka gadījumā, ja atbilde pēc formas vai satura neatbilst tam, ko cer saņemt iesnieguma iesniedzējs, tas pats par sevi nav uzskatāms par atbildes nesniegšanu pēc būtības, ja vien iestāde ir sniegusi motivētu atbildi uz iesniegumā tieši izvirzītajiem prasījumiem.

Saskaņā ar Iesniegumu likuma 10. panta otro daļu apstrīdama un pārsūdzama kā iestādes faktiskā rīcība ir neatbildēšana uz iesniegumu. Šī norma ietver arī gadījumus, kad persona iebilst saņemtās atbildes saturam tādā ziņā, ka uzskata, ka iestāde nav sniegusi atbildi uz uzdoto jautājumu, tādējādi, ja iestāde nav sniegusi atbildi pēc būtības, tad Iesniegumu likuma 10. panta otrās daļas izpratnē uzskatāms, ka iestāde nav atbildējusi uz iesniegumu. Šādos gadījumos iesniedzējam ir tiesības vērsties administratīvajā tiesā ar pieteikumu par atbildes nesniegšanu. Proti, ja administratīvā tiesa konstatē, ka nav sniegta atbilde pēc būtības, ir pamats apgalvot, ka nav ievērota laba pārvaldība.

Lai varētu vērsties administratīvajā tiesā ar pieteikumu, ir jāievēro likumā noteiktā kārtība un termiņi sūdzības iesniegšanai. Proti, vispirms VDI amatpersonu faktisko rīcību jāapstrīd augstākā iestādē, t.i. VDI direktoram (skat. Valsts darba inspekcijas likuma 13. panta pirmo daļu). Pēc tā, kad sūdzību ir izskatījis VDI direktors, persona var tālāk vērsties tiesā, ja tā nepiekrīt VDI direktora atbildei. Taču jāņem vērā, ka sūdzību iesniegšanai ir noteikti termiņi. Administratīvā procesa likuma 91. panta ceturtnā daļa paredz, ka iestādes faktisko rīcību var apstrīdēt un pārsūdzēt tāpat kā administratīvo aktu. Administratīvā procesa likuma 79. pants nosaka, ka administratīvo aktu var apstrīdēt viena mēneša laikā no tā spēkā stāšanās dienas, bet, ja rakstveidā izdotajā administratīvajā aktā nav norādes, kur un kādā termiņā to var apstrīdēt, – viena gada laikā no tā spēkā stāšanās dienas.

Līdz ar to arī šajā gadījumā VDI amatpersonu faktisko rīcību (18.05.2020. VDI atbildi) **varēja apstrīdēt** VDI direktoram viena gada laikā no **18.05.2020. VDI atbildes saņemšanas, t.i. līdz 2021. gada maijam**. Šobrīd termiņš ir notecējis.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 44. pantu tiesības izpildīt procesuālās darbības zūd līdz ar likuma, iestādes, tiesas vai tiesneša noteiktā termiņa izbeigšanos. Nokavētā procesuālā termiņa atjaunošana ir izņēmuma gadījums, kad pastāv vērā ņemami īpaši apstākļi, kas procesa dalībniekam lieguši izmantot tiesības veikt procesuālas darbības likumā noteiktajos termiņos.

Taču 26.11.2021. VDI direktora atbildes pārsūdzēšanas termiņš vēl nav notecējis. Ja iesniedzēju neapmierina 26.11.2021. VDI direktora atbilde, proti, ja iesniedzēja uzskata, ka tai nav sniegta atbilde pēc būtības, iesniedzēja to var pārsūdzēt administratīvajā tiesā. Tiesai var iesniegt pieteikumu ar lūgumu atzīt 26.11.2021. VDI direktora atbildi par prettiesisku un uzlikt pienākumu sniegt atbildi pēc būtības. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 188. panta ceturto daļu pieteikumu tiesai var iesniegt gada laikā no dienas, kad iesniedzēja saņēma **26.11.2021. VDI direktora atbildi, t.i., līdz 2022. gada novembrim.**

Savukārt, tiesībsargs darbojas saskaņā ar Tiesībsarga likumā noteikto mērķi veicināt cilvēktiesību aizsardzību un sekmēt, lai valsts vara tiktu īstenota tiesiski, lietderīgi un atbilstoši labas pārvaldības principam. Valsts pārvaldes iekārtas likuma (turpmāk – VPIL) 10. panta pirmajā daļā noteikts, ka valsts pārvalde ir pakļauta likumam un tiesībām. Viens no vispārējiem tiesību principiem ir tiesiskuma princips. Tiesiskuma princips attiecas ne tikai uz valsts pārvaldes darbību, bet arī organizāciju, tāpēc valsts pārvalde ir organizēta tā, lai valsts pārvaldē pastāvētu efektīvs tiesiskuma uzraudzības mehānisms – valsts pārvaldei ir jābūt izveidotiem iekšējiem kontroles mehānismiem.

Tiesiskuma kontrolei var veidot arī ārējus kontroles mehānismus, taču ārējo kontroles mehānismu uzdevums nav stāties iekšējo kontroles mehānismu vietā. Tiesībsarga institūts ir veidots kā ārējs valsts pārvaldes kontroles mehānisms, kas vienlaikus ir alternatīvs strīdu risināšanas mehānisms personu aizskarto cilvēktiesību aizsardzībai, kas balstīts uz tiesībsarga personas autoritāti, jo tiesībsarga rekomendācijām nav juridiski saistoša rakstura.

Tiesībsarga institūts nevar darboties iekšējo kontroles mehānismu vietā. Pretējā gadījumā tiktu apdraudēta valsts pārvaldes organizācijas atbilstība tiesiskuma principam. Tā arī no procesuālo tiesību viedokļa vēršanās pie tiesībsarga nav uzskatāma par apstrīdēšanas procesa ierosināšanu, un procesa dalībniekam jāņem vērā, ka šāda vēršanās neaptur ne administratīvā akta darbību, ne pārsūdzēšanas termiņu. Tāpēc personai, ja tā nolēmusi savas tiesības aizstāvēt arī tiesā, pārsūdzēšanas termiņā pieteikums jāiesniedz arī tiesā.

Proti, gan 18.05.2020. VDI atbildes, gan 26.11.2021. VDI direktora atbildes pārvērtēšana, lai konstatētu, vai iesniedzējai ir sniegta atbilde pēc būtības, nav tiesībsarga kompetencē. Šis jautājums ir administratīvo tiesu kompetencē.

Administratīvās tiesas, skatot lietu, vadās pēc objektīvās izmeklēšanas principa. Objektīvās izmeklēšanas princips prasa, lai tiesa vispusīgi noskaidro lietas izlemšanai būtiskos apstākļus, tostarp, ja nepieciešams, pati savāc pierādījumus vai dod norādījumus procesa dalībniekiem par pierādījumu iesniegšanu. Tādējādi vēršanās administratīvajās tiesās ir vispiemērotākais veids, kā iegūt objektīvu vērtējumu par ierēdņu rīcību.

[2.1.2.] Lai arī tiesībsarga kompetencē nav VDI atbilžu pārvērtēšana, lai konstatētu, vai iesniedzējai ir sniegta atbilde pēc būtības, tomēr tiesībsargs var vērtēt VDI atbildes no to skaidrības aspekta (skat. [3.1.] un [3.2.] sadaļas).

Proti, Satversmes tiesa ir atzinusi, ka no Latvijas Republikas Satversmes 1. panta un 89. panta, kurā noteikts, ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar šo Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem, izriet labas pārvaldības princips (skat. *Satversmes tiesas 2003. gada 25. marta sprieduma lietā Nr. 2002-12-01 6. punktu*). Labas pārvaldības princips ir ietverts arī VPIL 10. panta

piektajā daļā. Tajā norādīts, ka valsts pārvalde savā darbībā ievēro labas pārvaldības principu, kas ietver atklātību pret privātpersonu un sabiedrību, datu aizsardzību, taisnīgu procedūru īstenošanu saprātīgā laikā un citus noteikumus, kuru mērķis ir panākt, lai valsts pārvalde ievērotu privātpersonas tiesības un tiesiskās intereses.

Atbilstoši labas pārvaldības principam, publiskai varai jādarbojas pēc iespējas atvērtākā veidā. Tas nozīmē, ka valsts un pašvaldības iestādēm ir pienākums lietot skaidru valodu, kas ir saprotama sabiedrībai. Tāpat arī ir ar jebkuru iestādes atbildi, ko saņem persona – tai būtu jābūt uzrakstītai vienkārši un saprotami. Iestādes pienākums lietot skaidru, atbilstošu un saprotamu valodu ir nozīmīgs aspekts valsts varas uzticamības veidošanā.

III. Tiesībsarga vērtējums

[3.1.] Tiesībsargam ir piešķirta kompetence, kas tam ļauj risināt civiltiesību īstenošanas problēmas tādā veidā, kādā tiesa, likumdevējs vai izpildvara tās nespēj risināt pietiekami efektīvi.

Izskatot pārbaudes lietu, tiesībsargs secināja, ka 16.04.2020. iesniegums tika adresēts VDI Ētikas komisijai.

18.05.2020. VDI atbildē uz šo iesniegumu nav tiešā tekstā minēts, vai šī atbilde ir no VDI Ētikas komisijas. No vienas puses, šajā atbildē nav iekļauts apstiprinājums tam, ka iesniedzējas jautājumus ir skatījusi VDI Ētikas komisija. No otras puses, tajā ir minēts, ka izvērtējot 16.04.2020. iesniegumā norādīto informāciju, VDI preventīvos nolūkos uzlika pienākumu visiem Vidzemes reģionālās VDI struktūrvienību nodarbinātajiem atkārtoti iepazīties ar VDI Ētikas kodeksu, Ministru kabineta 2018. gada 21. novembra ieteikumiem Nr. 1 „Valsts pārvaldes vērtības un ētikas pamatprincipi”, kā arī ar metodisko materiālu – rokasgrāmatu „Valsts pārvaldes nodarbinātā ētikas kodekss”.

Proti, lai gan netiek norādīts, ka jautājumus ir vērtējusi VDI Ētikas komisija, tomēr šajā atbildē parādās konkrēti lēmumi, kas vērsti uz VDI Ētikas kodeksa ievērošanas nodrošināšanu. Tiesībsarga ieskatā, tas rada iesaistītu, ka 18.05.2020. VDI atbilde varētu būt no VDI Ētikas komisijas. Līdz ar to tiesībsargs vērsās pie VDI, lai noskaidrotu tās viedokli par to, vai 18.05.2020. VDI atbilde ir pietiekami skaidra, lai iesniedzēja varētu viennozīmīgi secināt, kādu pilnvaru ietvaros VDI direktora vietniece Andra Auziņa ir parakstījusi 18.05.2020. VDI atbildi.

Skaidrojot savu rīcību, VDI norādīja tiesībsargam, ka pēc 16.04.2020. iesnieguma saņemšanas VDI lūdza Vidzemes reģionālās VDI amatpersonas, kuras veica pārbaudi, sniegt paskaidrojumu, izklāstot AS [Z] pārbaudes gaitu. No saņemtajiem paskaidrojumiem nebija konstatējami pārkāpumi amatpersonu darbībās, turklāt gan no saņemtajiem paskaidrojumiem, gan lietas materiāliem tika konstatēts, ka iesniedzēja nav piedalījies šajā pārbaudē.

VDI skaidro, ka, saņemot 16.04.2020. iesniegumu, VDI direktors Renārs Lūsis pirmšķietami nekonstatējot nepieciešamību to nodot VDI Ētikas komisijai (nekonstatējot, ka 16.04.2020. iesniegums pēc tā satura ir tās kompetencē), ar rezolūciju „Lūdzu izvērtēt un sagatavot atbildi” 16.04.2020. iesniegumu nodeva izskatīšanai VDI Juridiskās nodaļas vadītājai un VDI vecākajai ekspertei iekšējās kontroles jautājumos, bet ar rezolūciju „Informācijai” – Vidzemes reģionālās VDI vadītājai. Juridiskās nodaļas vadītāja, izvērtējot 16.04.2020. iesnieguma saturu, secināja, ka tas ir uzskatāms par iesniegumu, kurš prasa atbildi pēc būtības Iesniegumu likuma izpratnē. Savukārt VDI vecākā eksperte iekšējās

kontroles jautājumos veica preventīvas darbības, kuras vērstas uz Vidzemes reģionālās VDI amatpersonu izglītošanu – atkārtotu iepazīšanos ar VDI Ētikas kodeksu un Ministru kabineta 21.11.2018. ieteikumiem Nr.1 „Valsts pārvaldes vērtības un ētikas pamatprincipi”. Vienlaikus skaidrots, ka VDI neguva apstiprinājumu tam, ka Vidzemes reģionālās VDI amatpersonas būtu pieļāvušas VDI Ētikas kodeksa pārkāpumus, kuri būtu VDI Ētikas komisijas kompetencē. Līdz ar to arī apstiprinājās VDI direktora Renāra Lūša sākotnēji pieņemtā lēmuma – nenodot 16.04.2020. iesniegumu izskatīšanai VDI Ētikas komisijai, atbilstība faktiskajiem apstākļiem.

VDI arī atzinusi, ka 18.05.2020. VDI atbildē nav nepārprotami norādīts, ka 16.04.2020. iesniegumu nav izskatījusi VDI Ētikas komisija, taču VDI ieskatā šis iesniegums ir izskatīts pēc būtības Iesniegumu likumā noteiktajā kārtībā, vērtējot, pārbaudot un izskaidrojot visus 16.04.2020. iesniegumā izteiktos iebildumus.

VDI norādīja, ka visus saņemtos iesniegumus VDI izvērtē un nosaka, kādā kārtībā uz tiem ir sniedzama atbilde, proti, Administratīvā procesa likumā, Iesniegumu likumā, Informācijas atklātības likumā vai Trauksmes celšanas likumā noteiktajā kārtībā, un secīgi, arī atbilde indivīdam tiek sniegta atbilstoši katrā gadījumā piemērojamajam likumam. Papildus skaidrots, ka VDI, saņemot iesniegumu vai sūdzību, pieņem, ka iesniedzējs var nepārzināt VDI īstenoto procesu īpatnības, tajā skaitā, kāda procesa ietvaros ir skatāms viņa iesniegtais iesniegums. VDI arī skaidro, ka saņemot iesniegumu, kurā norādīts uz kādas no VDI amatpersonām veiktu normatīvajiem aktiem neatbilstošu, tajā skaitā, neētisku, rīcību, VDI uzsāk dienesta pārbaudi un, ja tiek konstatēts iespējams amatpersonas izdarīts disciplinārpārkāpums – ierosina disciplinārlietu. Ievērojot iepriekš minēto, VDI ieskatā nav pamata un nav arī samērīgi vienu un to pašu amatpersonas, iespējams, izdarītu pārkāpumu izskatīt vairākos procesos vienlaikus. It sevišķi, ja amatpersona konkrētās darbības veikusi administratīvā procesa vai administratīvā pārkāpuma procesa ietvaros.

Tiesībsargs piekrīt, ka indivīdiem ne vienmēr varētu būt skaidras VDI īstenoto procesu īpatnības, tostarp tas, kura procesa ietvaros skatāma tā sūdzība. Tiesībsarga ieskatā, minētais vēl vairāk apstiprina to, ka iestādei ir pienākums būt skaidrai savā komunikācijā, lai indivīdi spētu nošķirt šos dažādos procesus.

Konkrētajā situācijā nozīme ir tam, ka 16.04.2020. iesniegums netika adresēts VDI kā tādai, bet gan VDI Ētikas komisijai. Tieši tā iemesla dēļ, ka personai ne vienmēr ir zināms, kura procesa ietvaros skatāma tā sūdzība, iestādes pienākums ir to indivīdiem izskaidrot. Proti, sniegt atbildes tā, lai viņiem nerastos šaubas par to, kurš (kādu pilnvaru ietvaros) un kāda procesa ietvaros ir sniedzis atbildi.

Tikai 26.11.2021. VDI direktora atbildē tika skaidri norādīts, ka 18.05.2020. VDI atbilde nav no VDI Ētikas komisijas. Proti, VDI direktors norādījis, ka *“[i]zvērtējot Jūsu 16.04.2020. iesnieguma saturu, tika konstatēts, ka tas prasa atbildi pēc būtības Iesniegumu likumā noteiktajā kārtībā, līdz ar to netika izdots rīkojums izveidot Ētikas komisiju, bet gan Jums tika sniegta atbilde pēc būtības, kuru atbilstoši VDI noteiktajai kārtībai parakstīja Andra Auziņa, kas pilda VDI direktora vietnieces amata pienākumus, nevis Ētikas komisijas vadītājas pienākumus.”*

Tiesībsarga ieskatā skaidrojumam par to, kāpēc VDI Ētikas komisija neskatīja 16.04.2020. iesniegumu, vajadzēja būt iekļautam 18.05.2020. VDI atbildē. Ja persona adresē iesniegumu VDI Ētikas komisijai, tā loģiski sagaida, ka atbildi sniegs tieši VDI Ētikas komisija. Lai iesniedzējam būtu skaidrs, kurš (pildot kādas pilnvaras) ir sniedzis atbildi uz tā jautājumiem, tam jābūt skaidri norādītam atbildē. Proti, ja persona vēršas VDI

Ētikas komisijā, atbildei ir vai nu jābūt no VDI Ētikas komisijas, vai arī atbildē ir skaidri jānorāda, kāpēc VDI Ētikas komisija attiecīgos jautājumus neskatīs. Taču 18.05.2020. VDI atbildi nav sniegusi VDI Ētikas komisija, kā arī tajā nekas nav minēts par to, kāpēc jautājumu neskatīs VDI Ētikas komisija. Līdz ar to iesniedzēja nevarēja viennozīmīgi secināt, kāda procesa ietvaros tika skatīts viņas 16.04.2020. iesniegums – vispārējā kārtībā vai ētikas komisijas sēdē. Turklāt VDI Ētikas komisijas nolikums ir iekšējs normatīvais akts, kurš nav publiski pieejams, tāpēc indivīdiem ir vēl apgrūtinātāk izprast, kāda ir to sūdzību VDI Ētikas komisijai virzības kārtība VDI.

Nemot vērā minēto, secināms, ka 18.05.2020. VDI atbilde nav pietiekami skaidra, un šajā aspektā tā neatbilst labas pārvaldības principa noteiktajam standartam par iestādes atvērtību.

Tajā pašā laikā jānorāda, ka šāds labas pārvaldības principa pārkāpums neliedza iesniedzējai izmantot savas tiesības Administratīvā procesa likumā noteiktajā termiņā apstrīdēt VDI amatpersonu faktisko rīcību (18.05.2020. VDI atbildi), ja tās ieskatā viņai netika sniegta atbilde pēc būtības (t.i. ja tā uzskatīja, ka VDI tikai formāli „atrakstījusies”, neatbildot uz visiem jautājumiem). Neatkarīgi no tā, kādu pilnvaru ietvaros VDI direktora vietniece Andra Auziņa parakstīja 18.05.2020. VDI atbildi, iesniedzēja varēja to apstrīdēt VDI direktoram, un pēc tam pārsūdzēt administratīvajā tiesā. Turklāt tiesa, vispusīgi noskaidrojot lietas izlemšanai būtiskos apstākļus, arī varētu secināt, ka 16.04.2020. iesniegumu nav skatījusi VDI Ētikas komisija, un lemt, vai šāda rīcība ir tiesiska.

[3.2.] Aplūkojot 26.11.2021. VDI direktora atbildi, tiesībsargs nekonstatēja, ka tā varētu būt neskaidra.

26.11.2021. VDI direktora atbildē nav atkārtoti vērtēti jautājumi saistībā ar to, ka VDI darbinieki iespējams ir rīkojušies patvaļīgi un rupji 05.12.2019. pārbaudes laikā, nav izskaidrojuši ierašanās iemeslu. Kā tas skaidrots 26.11.2021. VDI direktora atbildē, atkārtots vērtējums nav veikts tāpēc, ka par šiem jautājumiem jau iepriekš ir sniegta atbilde.

Tiesībsarga ieskatā, VDI direktoram nebija jāpārvērtē šie jautājumi arī tāpēc, ka ir notecējis termiņš VDI amatpersonu faktiskās rīcības (18.05.2020. VDI atbildes) apstrīdēšanai.

Pārējie 26.10.2021. iesniegumā minētie jautājumi ir tādi, kurus iesniedzēja neiekļāva savā 16.04.2020. iesniegumā. Uz 16.04.2020. iesnieguma iesniegšanas laiku vēl nebija sastādīts VDI 05.05.2020. akts par konstatētajiem faktiem (VDI-017-1). Līdz ar to 18.05.2020. VDI atbildē nevarēja parādīties pārējo 26.10.2021. iesniegumā minēto jautājumu vērtējums. Proti, 18.05.2020. VDI atbildē nevarēja vērtēt tādus jautājumus, par kuriem uz iesniedzējas iesnieguma izskatīšanas brīdi nebija iesniegta sūdzība.

Vēršoties ar iesniegumu pie VDI direktora, konkrētajā gadījumā iesniedzēja vēlējusies, lai VDI direktors sniedz savu vērtējumu par 26.10.2021. iesniegumā norādīto, un bija loģiski sagaidāms, ka VDI direktors sniegs atbildi, ciktāl šajā iesniegumā minētie jautājumi ir viņa kompetencē. VDI direktors arī ir sniedzis atbildi. Lai gan 26.10.2021. iesniegumā iesniedzēja ir izteikusi lūgumu izvērtēt Ētikas komisijas locekļu darbu un atbilstību šiem amatiem, šāds lūgums nebija izpildāms, jo VDI Ētikas komisija nekad nav skatījusi 16.04.2020. iesniegumu, kā tas skaidrots 26.11.2021. VDI direktora atbildē.

Kā jau iepriekš minēts, tiesībsargs nevar pārvērtēt to, vai VDI direktors ir sniedzis atbildi pēc būtības. Ja iesniedzēju neapmierina 26.11.2021. VDI direktora atbilde, proti, ja

iesniedzēja uzskata, ka tai nav sniegta atbilde pēc būtības, iesniedzēja to var pārsūdzēt administratīvajā tiesā Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā un termiņā.

[3.3.] Tiesiskā demokrātiskā valstī nav pieļaujama tāda situācija, ka indivīdi atturas no savu likumā noteikto tiesību aizsardzības vai izmantošanas, baidoties, ka šāda rīcība varētu tiem radīt negatīvas sekas no iestādes puses.

Cilvēka cieņa ir mūsu valsts pamatvērtība. Arī labas pārvaldības princips paredz, ka valsts pārvaldes attieksme attiecībās ar privātpersonu ir pieklājīga, atsaucīga un cieņpilna. Šāda attieksme veicina arī cilvēku cieņu pret savu valsti un uzticēšanos tai.

Ja, atbilstoši labas pārvaldības principam, iestāde komunikācijā ar sabiedrību, arī iespējamo pārkāpumu izmeklēšanas gaitā, izturas pieklājīgi, cieņpilni un ar sapratni, tas var veicināt indivīdu vēlmi turpmāk sadarboties ar valsts pārvaldi, lai preventīvi nodrošinātu savas darbības atbilstību normatīvajam regulējumam.

Līdz ar to arī VDI savā rīcībā ir jāizturas pieklājīgi, atsaucīgi un cieņpilni, komunicējot ar indivīdiem. Taču ir jāņem vērā, ka VDI ir kontrolējošā iestāde, kuras viens no uzdevumiem ir pārkāpumu izmeklēšana darba tiesību jautājumos. VDI var arī piemērot administratīvos sodus darba devējiem, ja tiek pārkāptas normatīvā regulējuma prasības, lai vērstos pret negodprātīgiem darba devējiem. Minētais nenozīmē, ka šis apstāklis ļautu VDI amatpersonām pielietot apšaubāmas metodes iespējamo pārkāpumu izmeklēšanas gaitā, taču, apzinoties VDI vizīšu mērķi, darba devēji var izjust papildus slogu.

Iesniedzēja ir norādījusi, ka Latvijā ir atgriezies pēc 20 ārzemēs, galvenokārt, Lielbritānijā pavadītiem gadiem. Šis apstāklis ir sniedzis iesniedzējai lielisku iespēju apgūt ārvalstu labās prakses piemērus, un izmantot šo pieredzi, lai sniegtu ierosinājumus valsts pārvaldes iestāžu darbības uzlabošanai Latvijā. Taču jāņem vērā, ka starp dažādām valstīm pastāv kultūru atšķirības.

Proti, iespējams, ka pēc ilgstošas dzīves ārzemēs, iesniedzējai varēja mainīties viedoklis par to, kādai ir jābūt pieklājīgai komunikācijai. Skatoties uz Latvijas sabiedrību britu acīm, varētu šķist, ka Latvijas sabiedrība ir neiedomājami rupja. Nepazīstami cilvēki viens otru nesveicina, neuzsmaida, pat apzināti novērš skatienu, ejot garām. Sabiedriskajā transportā cilvēki spraucas viens otram garām, neatvainojoties par šādu rīcību. Veikalos pārdevēji bieži vien nesveicina pircējus. Mūsu kultūrai arī nav tik ļoti raksturīgas īsas sarunas ar maz pazīstamiem vai nezināmiem cilvēkiem (angļu val. – „*small talk*”), un atbilde uz jautājumu „kā iet” bieži vien netiek atbildēta ar tādu pašu pretjautājumu. Kāds to interpretēs kā rupju attieksmi, kāds to uzskatīs par pašsaprotamām intravertas personas un sabiedrības īpašībām.

Līdzīgi ir arī ar kādas iestādes komunikācijas veidu. Katrs to uztver pēc savas izpratnes par pieklājīgu komunikāciju. Komunikācija ir kaut kas tāds, ko cilvēks mācās visa mūža garumā, un vienā dienā komunikācijas veidu mainīt nav iespējams. Izpratne par to, kādai ir jābūt pieklājīgai komunikācijai, arī Latvijas sabiedrībā gadu gaitā ir mainījusies. Un, lai iestādes varētu uzlabot savu komunikāciju ar sabiedrību, ir būtiski vērst iestādes uzmanību uz nepieņemamu praksi. Savukārt, iestādes pienākums ir pastāvīgi pārbaudīt un uzlabot sabiedrībai sniegto pakalpojumu kvalitāti (skat. VPIL 10. panta sesto daļu) un atbilstoši labas pārvaldības principam spēt atzīt savas kļūdas un nepieciešamības gadījumā arī atvainoties.

Kā tas skaidrots 26.11.2021. VDI direktora atbildē, šobrīd vairumā gadījumu pārbaudes uzņēmumos tiek filmētas, tādējādi rodot iespēju pilnvērtīgi fiksēt pārbaudes

gaitu, iegūt pierādījumus, kā arī domstarpību gadījumos izvērtēt VDI amatpersonu rīcību. 2021. gada 19. martā tika aktualizēti arī iekšējie noteikumi „Uzraudzībai un kontrolei pakļauto personu un objektu pārbaudes veikšanas kārtība”, kuros ir detalizēti noteikta VDI amatpersonu rīcība. Ar minēto dokumentu iepazīstinātas visas VDI amatpersonas.

Minētais liecina, ka VDI ir rīkojusies tā, lai uzlabotu savu pārbaudzi veikšanas kvalitāti, kam par pamatu varētu būt arī ilgstošais strīds ar iesniedzēju.

Savukārt, 26.10.2021. tikšanās laikā VDI direktors arī atvainojās iesniedzējai par to, ka VDI amatpersonu amata pienākumu izpildes rezultātā viņai ir radušās veselības problēmas, kas saistītas ar trauksmi.

Taču VDI direktora vietniece Andra Auziņa neatvainojās iesniedzējai par Vidzemes reģionālās VDI amatpersonu attieksmi 05.12.2019. pārbaudes laikā, ņemot vērā skaidroto gan mutiski, gan iesniedzējai sniegtajās atbildēs ietverto Vidzemes reģionālās VDI amatpersonu rīcības vērtējumu. Tiesībsargs pārbaudes lietā nevar pārbaudīt, kāda ir bijusi Vidzemes reģionālās VDI rīcība un attieksme 05.12.2019. pārbaudes laikā, līdz ar to tiesībsargs nevar konstatēt, vai Vidzemes reģionālās VDI amatpersonu rīcībā bija konstatējami kādi pārkāpumi, par kuriem būtu jāatvainojas. Iespējams, ka šāds pienākums būtu radies, ja tiktu apstrīdēta 18.05.2020. VDI atbilde un konstatēts, ka pārkāpumi tiešām ir notikuši.

Neskatoties uz minēto, pelnīta būtu avainošānās par radušos pārpratumu, proti, to, ka iesniedzējai netika pietiekami skaidri norādīts, kāpēc VDI Ētikas komisija neskatīja tās 16.04.2020. iesniegumu.

[3.4.] Iesniedzēja un AS [Z] likumā noteiktajā termiņā nav apstrīdējusi ne VDI amatpersonu faktisko rīcību (t.i. 18.05.2020. VDI atbildi), ne arī 21.07.2020. VDI lēmumu par administratīvā soda piemērošanu. Latvijā saskaņā ar Satversmes 92. pantu tiek garantētas personas tiesības aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā. Taču šo tiesību izmantošana, proti, izšķiršanās par to, vai vērsties tiesā, ir katra indivīda izvēle. Neizmantojot savas tiesības aizstāvēt savas tiesības likumā noteiktajā kārtībā un termiņā, iesniedzēja ir zaudējusi tiesības celt iebildumus par laicīgi neapstrīdēto VDI amatpersonu faktisko rīcību un attiecīgajā lēmumā ietvertajiem iespējami prettiesiskajiem VDI secinājumiem, lēmumiem un rīcību.

No iesniedzējas iesnieguma tiesībsargam ir acīmredzams, ka iesniedzēja joprojām nepiekrīt VDI secinājumiem un rīcības tiesiskumam, taču tiesiskās noteiktības labad normatīvais regulējums paredz konkrētus termiņus ierēdņu rīcības un pieņemto lēmumu apstrīdēšanai, kurus iesniedzējai bija jāievēro. Līdz ar to juridiski uzskatāms, ka iesniedzēja faktiski ir samierinājusies ar iespējamu savu un tās pārstāvētā uzņēmuma tiesību pārkāpumu.

Dažādu piespriesto administratīvo sodu un kriminālsodu sekas bieži vien neaprobežojas tikai ar konkrētas naudas summas samaksāšanu. Piemēram, personām, kuras ir administratīvi sodītas par pārkāpumiem ceļu satiksmē, var nākties maksāt vairāk par sauszemes transportlīdzekļa īpašnieka civiltiesiskās atbildības obligāto apdrošināšanu (OCTA), jo apdrošināšanas pakalpojumu sniedzēji pievērš uzmanību vadītāja braukšanas paradumiem. Savukārt, ja kādai personai tikusi piemērota kriminālatbildība par kāda nozieguma izdarīšanu, tas var, piemēram, radīt šķēršļus vīzas iegūšanai ceļošanai uz ārvalstīm.

Līdz ar to savu tiesību aizstāvēšanas nepieciešamību nevar izmērīt, pretstatot juridiskās palīdzības izmaksas ar soda apmēru. Tiesiska un pareiza gala lēmuma ietekme ir daudz plašāka, jo ar to tiek atjaunots taisnīgums un tiek novērsta situācija, kurā indivīdam varētu iestāties dažādas netiešas sekas.

Saskaņā ar Komerclikuma 221. pantu valde ir sabiedrības izpildinstitūcija, kura vada un pārstāv sabiedrību. Saskaņā ar Komercreģistrā publicēto informāciju, AS [Z] valdes sastāvā ir 2 valdes locekļi – iesniedzēja un [persona B].¹ Savukārt, juridisko palīdzību AS [Z] administratīvā pārkāpuma lietā sniedza zvērināts advokāts – tiesu sistēmai piederīga persona, neatkarīgs un profesionāls jurists. Ja iesniedzēja veselības stāvokļa dēļ nevarēja uzņemties sava uzņēmuma tiesību aizstāvēšanu, šo uzdevumu varēja pārņemt otrs valdes loceklis, zvērināts advokāts vai cita pilnvarotā persona.

Ievērojot tiesiskuma un tiesiskās noteiktības principu, kā arī tiesībsargam Tiesībsarga likumā noteiktās kompetences robežas, tiesībsargs nevar pēc būtības pārvērtēt, kāda ir bijusi VDI rīcība administratīvā pārkāpuma procesā. Protī, tiesībsargs nevar pārbaudīt, vai pastāvēja interešu konflikts, vai arī notikuši citi pārkāpumi. Iebildumus par administratīvā pārkāpuma procesa norisi bija jāizsaka, pārsūdzot 21.07.2020. VDI lēmumu par administratīvā soda piemērošanu Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā noteiktajā kārtībā.

Nemot vērā iepriekš minēto, pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 11. panta 4. punktu, kas paredz, ka viena no tiesībsarga funkcijām ir jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesību un labas pārvaldības principa ievērošanu, atklāt trūkumus tiesību aktos un to piemērošanā, kā arī veicināt šo trūkumu novēršanu, izskatījis pārbaudes lietu, **tiesībsargs aicina VDI:**

- 1) **mēneša laikā** no šī atzinuma saņemšanas dienas **atvainoties** iesniedzējai par to, ka 18.05.2020. VDI atbildē uz iesniedzējas 16.04.2020. iesniegumu netika skaidri norādīts, kāpēc VDI Ētikas komisija neskatīja tās iesniegumu, kā arī **ziņot** tiesībsargam par šīs rekomendācijas izpildi; un
- 2) gadījumos, kad personas vēršas ar iesniegumu VDI Ētikas komisijā, bet personas iesniegums nav tās kompetencē, personām sniegtajās atbildēs turpmāk **precīzi norādīt**, kāpēc viņu sūdzības nav skatījusi VDI Ētikas komisija.

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu

---

¹ Skat. [saite uz informāciju vietnē www.ur.gov.lv]